

การเปลี่ยนแปลงประเพณีการแต่งงานของชาวมอญบ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

Changes Marriage Tradition of Mon Community at Ban Wang-Ka,
Nong Lu Subdistrict, Sangkhlaburi District, Kanchanaburi Province

ฐิตารีย์ โกมะ^{1/*} และ ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง^{1/}
Thitaree Koma^{1/*} and Chairat Wongkitrungruang^{1/}

^{1/}สาขาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10900

^{1/}Department of Social Development, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Bangkok 10900

Corresponding author: thitareekoma@gmail.com

(Received: 21 June 2016; Accepted: 16 September 2016)

Abstract: This research aims to study the changes of marriage tradition of Mon Community at Ban Wang-Ka Nong Lu subdistrict, Sangkhlaburi district, Kanchanaburi province. The data were collect through the in depth interview of 21 key informants utilizing an interview guide line. The qualitative data were analyzed by descriptive methods. The result of this study showed that marriage tradition of the Mon Community at Ban Wang-ka was changes of beliefs and practices were a focus and strictly on getting married reduced. Reduction or retrench on detail or procedure were betrothal, parade groom, the question to answer is the catchphrase etc. and addition the new pattern of practice come interweave were invited monks, the interior features ceremony, the party night etc. Important factors that come into effect were imitation, mass media, education, cross-cultural marriage, occupation, the growth of infrastructure and marketing system. Same for the convenience of all time to accord with present lifestyle and make marriage tradition look more beautiful and modern. But good values beauty may fade as well if not treated adequately.

Keywords: Changes, marriage traditions, The Mon Community at Ban Wang-Ka

บทคัดย่อ: งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของประเพณีการแต่งงานของชาวมอญบ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 21 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า ประเพณีการแต่งงานของชาวมอญบ้านวังกะมีความเปลี่ยนแปลงไปทั้งในเรื่องคติความเชื่อและการปฏิบัติ คือ การให้ความสำคัญและความเคร่งครัดเกี่ยวกับการแต่งงานลดน้อยลง การลดหรือตัดทอนในรายละเอียดหรือขั้นตอนต่าง ๆ เช่น การหมั้น ขบวนขันหมาก การถามตอบกันเป็นบทกลอน เป็นต้น และรับเอาแบบแผนการปฏิบัติใหม่ ๆ เข้ามาผสมผสาน เช่น การนิมนต์พระสงฆ์ การจัดองค์ประกอบภายในงานพิธี การจัดงานเลี้ยงตอนกลางคืน เป็นต้น โดยมีปัจจัยแวดล้อมที่สำคัญเข้ามากระทบ คือ การ

เลียนแบบ สื่อมวลชน การศึกษา การแต่งงานข้ามวัฒนธรรม การประกอบอาชีพ ความเจริญเติบโตของระบบสาธารณูปโภคและการตลาด ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในเรื่องของเวลา ให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน และทำให้ประเพณีการแต่งงานมีความสวยงามและความทันสมัยมากยิ่งขึ้น แต่ค่านิยมที่ดั่งงามอาจเลือนหายไปเช่นกันถ้าไม่มีการรักษาไว้อย่างเพียงพอ

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลง ประเพณีการแต่งงาน ชาวมอญบ้านวังกะ

คำนำ

ประเพณีเป็นการประทำกิจกรรมทางสังคมที่ผู้คนส่วนใหญ่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมา เป็นบรรทัดฐานเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การปฏิบัติเพื่อความเจริญแห่งตนและสังคม เพื่อเป็นการยึดโยงกลุ่มคนในสังคมนั้น ๆ ให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน (ณรงค์, 2544)

การแต่งงานเป็นลักษณะของประเพณีที่มีระเบียบแบบแผนที่ดั่งงามในสังคม การแต่งงานจึงเป็นทั้งความสัมพันธ์ทางเพศ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ กฎหมาย การเมืองระหว่างสามีภรรยา และครอบครัว ความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งหมดที่เคยมีอยู่และจะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต (ยศ, 2544) และยังมีรูปแบบและพิธีกรรมที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละสังคมนั้น วัฒนธรรม ถือเป็นจารีตประเพณีของสังคมที่มีความสำคัญต่อสังคมมนุษย์ เพราะการแต่งงานนับเป็นจุดเริ่มต้นของชีวิตครอบครัวและมีส่วนในการควบคุมมนุษย์ให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีระเบียบแบบแผน

มอญ เป็นชนชาติที่เจริญรุ่งเรืองมากที่สุดชาติหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีอาณาจักรของตนเองตั้งอยู่บริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำอิระวดี ซึ่งปัจจุบันอยู่ในเขตพม่าตอนล่าง มีอารยธรรมและภาษาของตนเองมาแต่โบราณ (สุจริตลักษณ์ และ ประภาศรี, 2545) แต่ถึงแม้มอญจะมั่งคั่งเพียงใด แต่สิ่งหนึ่งที่มอญทำไม่ได้ก็คือ การทำสงครามป้องกันตนเองจาก

ศัตรูภายนอก (อภิรักษ์, 2553) ทำให้ชนชาติมอญมีสถานภาพเป็นเพียงกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่มีการอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่อดีตกาล ตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ตามลุ่มน้ำในจังหวัดต่าง ๆ อาทิ ราชบุรี นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร เป็นต้น (พูลผล, 2547) และได้มีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมไทยในปัจจุบัน ขณะเดียวกันก็ยังคงพยายามบำรุงรักษาไว้ซึ่งเชื้อชาติ และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของตน แม้ว่าจะมีกระแสวัฒนธรรมภายนอกหลั่งไหลเข้าสู่สังคมชาวมอญมากขึ้นก็ตาม (สุจริตลักษณ์ และคณะ, 2542)

ชาวมอญบ้านวังกะ เป็นชนชาวมอญที่มีถิ่นอาศัยอยู่ในประเทศไทย บริเวณชายแดนแถบประเทศพม่า มีการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่บริเวณพื้นที่หมู่ 2 ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี (วัชรกิติ และคณะ, 2537) ถึงจะมีอุปสรรคในเรื่องของสัญชาติ เนื่องจากชาวมอญบางส่วนยังไม่ได้รับสัญชาติไทยแต่ชาวมอญบ้านวังกะก็ยังสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับกลุ่มคนและสังคมไทยได้เป็นอย่างดีและยังมีการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีของตนไว้ อาทิ การแต่งกาย กิริยามารยาท เป็นต้น รวมถึงประเพณีการแต่งงานที่มีแบบแผนการปฏิบัติที่ละเอียดและสวยงาม โดยมีความเชื่อว่า ถ้าหากไม่ถือปฏิบัติหรือปฏิบัติได้

ไม่ดีไม่ถูกต้องแล้ว อาจจะทำให้เกิดการทะเลาะกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแก่ชาวมอญบ้านวังกะที่เห็นได้ชัด คือ โครงการสร้างเขื่อนเขาแหลม (เขื่อนวชิราลงกรณ์) เพื่อการกักเก็บน้ำ ในปี พ.ศ. 2527 ซึ่งวิถีชีวิตของชาวมอญบ้านวังกะเมื่อครั้งก่อนมีการสร้างเขื่อนชาวมอญประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนาข้าว ถั่วลิสง และผักต่าง ๆ มีวิถีชีวิตที่เป็นอิสระ มีช่วงเวลาย่อยพักที่สามารถกำหนดตัวเองได้ ทำให้สามารถกระทำกิจกรรมในประเพณีต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ ภายหลังจากการสร้างเขื่อนเขาแหลมในปี พ.ศ. 2527 ชาวมอญบ้านวังกะได้ย้ายเข้ามาอยู่หมู่บ้านใหม่ในปัจจุบันคือ พื้นที่หมู่ 2 ตำบลหนองลู อำเภอ สังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี วิถีชีวิตได้เปลี่ยนแปลงไปหลาย ๆ ด้าน กล่าวคือ การไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง จึงต้องประกอบอาชีพรับจ้างเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้มีเวลาย่อยพักที่ไม่แน่นอน กอปรกับความเจริญที่ค่อย ๆ เข้ามาจากกระแสของยุคโลกาภิวัตน์และแผนการพัฒนาประเทศของรัฐทำให้มีระบบสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เข้ามาในหมู่บ้าน อีกทั้งการไปทำงานหรือไปศึกษายังต่างถิ่นของคนหนุ่มสาว ที่สำคัญ คือการที่หมู่บ้านมอญบ้านวังกะนี้ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดกาญจนบุรี สถานการณ์เหล่านี้จึงทำให้เกิดการรับ การเรียนรู้รูปแบบวัฒนธรรมใหม่ ๆ จากสังคมภายนอกเพิ่มมากขึ้น ทำให้ประเพณีต่าง ๆ ต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยที่ประเพณีการแต่งงานที่เป็นหนึ่งในประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ชาวมอญ บ้านวังกะก็ยังคงให้ความสำคัญและถือปฏิบัติกันอยู่เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในอดีตนั้นพิธีการแต่งงานเป็นไปอย่างเรียบง่ายแต่ก็

แฝงไว้ด้วยความพิถีพิถันของขั้นตอนในการประกอบพิธี อย่างขบวนขันหมาก การประกอบพิธีไหว้อันแสดงถึงการมีความเคารพและความกตัญญู เป็นต้น ที่ในปัจจุบันได้มีการลดทอนเวลาหรือขั้นตอนต่าง ๆ เหล่านี้ลงไปเพื่อให้มีความสะดวกและเหมาะสมกับวิถีชีวิตในปัจจุบันให้มากที่สุด

จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมวัฒนธรรมตามยุคตามสมัยในปัจจุบัน ทำให้ประเพณีการแต่งงานได้มีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้มีความเหมาะสมกับยุคสมัย สิ่งแวดล้อม และสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันด้วย ทั้งนี้ จะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือเสื่อมลงนั้น ก็ขึ้นอยู่กับการนำมาใช้หรือการให้คุณค่าของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มสังคมนั้น ๆ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของประเพณีการแต่งงานของชาวมอญบ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้ในบริบทของสังคมปัจจุบัน ด้วยเหตุที่การแต่งงานยังคงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตในหลาย ๆ ด้าน และยังคงดำเนินต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (key interview) คือ ชาวมอญที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านวังกะ ประกอบด้วย กลุ่มผู้อาวุโส ผู้นำชุมชน ผู้มีภูมิความรู้ ผู้ที่แต่งงาน และผู้ที่ยังไม่ได้แต่งงาน จำนวน 21 คน โดยมีผู้วิจัยเป็นเครื่องมือหลักในการวิจัยและเครื่องมืออื่นที่สำคัญ คือ แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ในลักษณะคำถามปลายเปิด การสังเกตการณ์ แบบมีส่วนร่วม (participant

observation) และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (non - participant observation)

วิธีการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านมอญบ้านวังกะ วิธีชีวิตในด้านต่าง ๆ ตลอดจนสภาพสังคมโดยรวมแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีการแต่งงานการเปลี่ยนแปลง และเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม เริ่มตั้งแต่ดูการเตรียมงานต่าง ๆ ก่อนถึงวันงานจริงไปจนถึงร่วมฟังพระสวดพระพุทธรูปให้แก่คู่เจ้าบ่าวเจ้าสาว การทำขวัญให้แก่คู่เจ้าบ่าวเจ้าสาวจากผู้สูงอายุ หรือร่วมรับประทานอาหารเลี้ยงกับแขกที่มาร่วมงาน เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความครอบคลุม และถูกต้องชัดเจนตามความเป็นจริง และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม โดยการสำรวจสภาพทั่วไปบริเวณรอบ ๆ หมู่บ้าน สังเกตพฤติกรรมความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของแต่ละครอบครัว การดำรงชีพ เป็นต้น เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิจัย ใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in depth interview) โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเพื่อให้เกิดความเป็นกันเอง รวมทั้งสังเกตการณ์ขณะการสัมภาษณ์ร่วมด้วย โดยแนวคำถามประกอบด้วยคติความเชื่อและการปฏิบัติของประเพณีการแต่งงาน การเปลี่ยนแปลงของประเพณีการแต่งงานและปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ สภาพสังคมโดยรวม และความเป็นมาของหมู่บ้าน

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีตรวจสอบข้อมูล คือ ลักษณะสามเส้า โดยมีการสังเกตการณ์ในขณะเข้าร่วมในพิธีการแต่งงาน และการสังเกตจากบริบทภายนอก โดยทั่วไปในหมู่บ้าน การสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก และผู้ให้ข้อมูลประกอบ รวมถึงข้อมูลจากตำราเฉพาะ

อย่างที่เกี่ยวข้องกับพิธีการแต่งงานของชาวมอญ เพื่อดูว่าข้อมูลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเดิมที่ผู้วิจัยเก็บมาเป็นระยะ ๆ หรือไม่ และทำการจัดข้อมูลให้เป็นระบบแยกหมวดหมู่ตามประเด็นและความสำคัญของข้อมูล นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และอธิบายเชื่อมโยงกัน บางครั้งได้นำเอาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบการตีความในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ด้วย เพื่อสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้และเขียนนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานของชาวมอญบ้านวังกะ สามารถอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของประเพณีการแต่งงานของชาวมอญบ้านวังกะ จากรูปแบบที่เป็นอยู่เดิม ได้ดังต่อไปนี้

คติความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานของชาวมอญบ้านวังกะ

ประเพณีการแต่งงานของชาวมอญบ้านวังกะ ถือว่าเป็นพิธีศักดิ์สิทธิ์เมื่อถือปฏิบัติอย่างถูกต้องแล้ว คู่แต่งงานจะอยู่ด้วยกันอย่างยั่งยืนมีความสุข ปราศจากการทะเลาะ และถือเป็นงานที่สำคัญครั้งหนึ่งในชีวิตของบุตรผู้หญิง เพราะผู้หญิงที่ได้แต่งงานนั้นถือว่าประสบความสำเร็จในชีวิต เนื่องจากผู้หญิงบวชพระบวชเณรไม่ได้ การกระทำหรือการแสดงออกที่เป็นการตอบแทนบุญคุณของบิดามารดาครั้งหนึ่งในชีวิตก็คือการแต่งงาน และการที่บุตรผู้หญิงได้แต่งงานถือว่าเป็นการเซ่นหน้าชูตาให้แก่บิดาและมารดาเป็นอย่างมาก และถือเป็นการดำรงไว้ซึ่งวงศ์ตระกูลอีกด้วย

ในขั้นตอนของการประกอบพิธีต่าง ๆ ตั้งแต่การหมั้น การแห่ขันหมาก พิธีการไหว้ การส่งตัวเข้าหอ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีนี้ จะต้องเป็นผู้ที่

ผ่านการแต่งงานมาแค่ครั้งเดียวและมีครอบครัวที่มั่นคงสมบูรณ์ ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน หรือไม่ก็ยังเป็นผู้ที่มีความบริสุทธิ์อยู่โดยเฉพาะผู้หญิง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่คู่เจ้าบ่าวเจ้าสาวที่จะมีชีวิตคู่ต่อไปในอนาคต และเพื่อให้ดูเป็นตัวอย่าง เป็นอุบายให้คู่เจ้าบ่าวเจ้าสาวได้เห็นถึงการมีชีวิตครอบครัวที่สมบูรณ์มั่นคง

ฤกษ์ยามก็มีส่วนสำคัญในการประกอบพิธีกรรม โดยจะไม่นิยมจัดพิธีในช่วงเดือนที่มีประเพณีการเข้าพรรษา และการทอดกฐิน เนื่องจากเป็นช่วงของการปฏิบัติตนทางพระพุทธศาสนาที่ชาวมอญบ้านวังกะให้ความสำคัญ และศรัทธาเป็นอย่างมาก อีกทั้งหากไม่ดูฤกษ์ยามให้ดีแล้ว ชาวมอญมีความเชื่อว่าการใช้ชีวิตคู่ต่อไปในอนาคตจะไม่มีความสุข นอกจากนั้นอาหารที่ห้ามใช้ในงานแต่งงาน ยกตัวอย่าง ชี้อหุณี มักจะนำไปประกอบอาหารในพิธีที่เป็นอัปมงคล เช่น งานศพ เป็นต้น สิ่งของเครื่องใช้ภายในงานโดยเฉพาะที่นอน หมอน มุ้ง จะต้องเป็น / ประกอบด้วยสีแดง เพราะเชื่อว่าเป็นสีที่เป็นมงคล เช่นกัน ช่วงเวลาในการประกอบพิธีถือว่าช่วงเวลาเช้า เป็นช่วงเวลาที่เป็นมงคล และช่วงเวลาเย็น เป็นเวลาที่เป็นอัปมงคล พิธีแต่งงานของชาวมอญบ้านวังกะ จะไม่มีพระสงฆ์มาเกี่ยวข้องในพิธี เพราะถือเป็นเรื่องสำหรับฆราวาสเท่านั้น และเกรงว่าพระสงฆ์จะมีกิเลสเกิดขึ้นในใจได้เมื่อมาร่วมในพิธี และเมื่อแต่งงานกับชาวมอญด้วยกัน ฝ่ายหญิงจะต้องนับถือผีของทางฝ่ายชาย

สำหรับคนที่ตั้งครมุก่อนแต่งงาน หรือหนีตามกันไปนั้น จะไม่มีการจัดพิธีแต่งงานให้ คนในชุมชนก็ไม่มีใครอยากจะมาช่วยงาน เป็นเพียงการให้ผู้อาวุโสซึ่งเป็นที่เคารพของทั้งสองฝ่ายมาพูดคุยตกลงกัน และกระทำในเวลากลางคืน แต่สามารถจัดพิธีแต่งงานกันได้เมื่อ

ฝ่ายหญิงคลอดบุตรแล้ว สำหรับคนที่เป็นหม้ายจะจัดพิธีแต่งงานได้ในเวลาเย็น เพราะถือว่าไม่บริสุทธิ์แล้ว ถ้าเป็นบิดาหม้ายสามารถจัดให้มีพิธีไหว้ได้ตามปกติเหมือนคนโสด ส่วนมารดาหม้ายไม่สามารถจัดให้มีพิธีไหว้ ทำได้เพียงการไหว้บอกกล่าวแก่บรรพบุรุษเท่านั้น

คติความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานของชาวมอญบ้านวังกะที่มีการเปลี่ยนแปลงไป

ยังคงถือว่าประเพณีการแต่งงานเป็นประเพณีเกี่ยวกับชีวิตที่ชาวมอญบ้านวังกะยังคงถือปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบัน แต่ก็มีแนวความคิดความเชื่อเดิมบางอย่างมีความเชื่อหรือให้ความสำคัญน้อยลง ทั้งได้รับแนวคิดความเชื่อในรูปแบบใหม่เข้ามาผสมผสาน ที่ถือว่าการแต่งงานเป็นการแข่งขันโอ้อวดระหว่างเพื่อนผู้หญิงด้วยกันเอง หรือเพื่อความมีหน้ามีตาในสังคมแทนการคำนึงถึงคุณค่าของประเพณีที่แท้จริง

คนที่ตั้งครมุก่อนการแต่งงานหรืออยู่ด้วยกันก่อนแต่ง ก็สามารถจัดพิธีแต่งงานได้ แม้จะตั้งตั้งครมุก่อน โดยไม่จำเป็นต้องให้คลอดบุตรก่อน การให้ความสำคัญในการเลือกบุคคลที่จะเข้าร่วมหรือประกอบพิธีแต่งงานในขั้นตอนต่าง ๆ ลดน้อยลง จากการเลือกบุคคลที่มีครอบครัวมั่นคง สมบูรณ์แบบและการนิมนต์พระสงฆ์มาร่วมในการประกอบพิธีการแต่งงาน เป็นต้น

การปฏิบัติในประเพณีการแต่งงานของชาวมอญบ้านวังกะ

การปฏิบัติในประเพณีการแต่งงาน เมื่อมีการคบหาใจกันแล้ว ฝ่ายชายจึงจะไปสู่ขอฝ่ายหญิง เพื่อทำการตกลงเรื่องสินสอด และวางแผนกำหนดการต่าง ๆ จากนั้นจึงจัดพิธีหมั้นต่อไป ในพิธีหมั้นนั้นมักจะจัดที่

บ้านฝ่ายหญิงในชวงเวลาเย็น เมื่อพิธีหมั้นเสร็จสิ้น จะเว้นระยะไม่นานก่อนที่จะจัดพิธีแต่งงานต่อไป

พิธีการแต่งงานเริ่มต้นด้วยการเชิญแขกให้มาร่วมงาน โดยใช้บุหรื ไปมอบให้กับแขกแต่ละบ้านเพื่อเป็นการเรียนเชิญและบอกกล่าวว่ที่บ้านของตนจะมีงานวันต่อมาเป็นการจัดเตรียมสถานที่ เตรียมอาหารคาวหวานต่าง ๆ โดยฝ่ายชายเป็นผู้ออกเงินทุนทั้งหมดเวลากลางคืนที่บ้านเจ้าสาวจัดเตรียมอาหารคาวหวานไว้คอยต้อนรับแขกที่มาพร้อมแสดงความยินดีแก่คู่เจ้าบ่าวเจ้าสาว เช้าวันรุ่งขึ้นเป็นวันประกอบพิธีการแต่งงาน เจ้าสาวแต่งกายด้วยชุดตามประเพณีมอญ นั่งรอแขกมากมายในห้องหอ แขกที่มาพร้อมงานร่วมลงขันให้แก่คู่เจ้าบ่าวเจ้าสาวโดยมีผู้สูงอายุเป็นผู้ประธารและแจกของชำร่วยเป็นการตอบแทน ในชบวนขันหมากประกอบด้วยผอบสำหรับใส่สินสอด เงินทองมากมาย และเครื่องนอนเครื่องเรือนต่าง ๆ ที่เป็นการบ่งบอกถึงการเริ่มต้นชีวิตครอบครัว เมื่อแห่ขันหมากมาถึงบ้านเจ้าสาว มีการกั้นประตู ผู้ที่กั้นประตูแรกสำคัญมากต้องเป็นคนที่แต่งงานมีครอบครัวที่สมบูรณ์ ส่วนประตูอื่น ๆ ถัดไปจะเป็นใครก็ได้ ก่อนที่จะขึ้นบ้านได้นั้น ต้องมีการถามตอบกันเป็นบทกลอนไปมาระหว่างบิดามารดาฝ่ายเจ้าสาวและบิดามารดาฝ่ายเจ้าบ่าวก่อน จึงได้เชิญทางฝ่ายเจ้าบ่าวเข้ามาภายในบ้าน เมื่อเจ้าบ่าวรับตัวเจ้าสาวออกมาจากห้องหอแล้ว ก็มีการถามตอบกันอีกครั้งหนึ่งระหว่างเจ้าบ่าวกับเจ้าสาวในทำนองเดียวกัน

ในการประกอบพิธีจะมีหญิงสูงวัยที่มีภูมิความรู้เกี่ยวกับพิธีการแต่งงานและมีครอบครัวที่มั่นคง นั่งคั่นกลางระหว่างคู่เจ้าบ่าวเจ้าสาวเพื่อคอยนำคู่เจ้าบ่าวเจ้าสาวกระทำการต่าง ๆ โดยที่เจ้าบ่าวนั่งทางขวามือเจ้าสาวนั่งทางซ้ายมือ ส่วนบิดามารดาของทั้งสองฝ่าย

นั่งอยู่ข้าง ๆ เริ่มพิธีโดยการเอาน้ำส้มป่อยใส่ขมิ้นมาล้างมือให้แก่คู่เจ้าบ่าวเจ้าสาว ให้มือของเจ้าบ่าววางอยู่ข้างบนมือของเจ้าสาวเพื่อเป็นการทำความสะอาด แล้วรดด้วยน้ำที่มีกลิ่นหอมตามอีกครั้งหนึ่ง เพื่อความเป็นสิริมงคลและปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย จึงได้เริ่มพิธีไหว้ โดยผู้นำในการประกอบพิธีเป็นผู้กล่าวนำ ครั้งที่หนึ่งเป็นการไหว้บิดามารดาของคู่เจ้าบ่าวเจ้าสาว คู่เจ้าบ่าวเจ้าสาวพนมมือพร้อมดอกไม้คนละ 1 ดอก ผู้นำพิธีกล่าวถึงพระคุณของบิดาและมารดา เสร็จแล้วกราบหนึ่งครั้งแล้วนำดอกไม้มนั้มอบให้แก่บิดามารดาของแต่ละฝ่าย ครึ่งต่อไปไหว้พระรัตนตรัย ไหว้บรรพบุรุษในทำนองเดียวกัน รวมถึงไหว้ศาลบิดาปู่ประจำหมู่บ้าน จากนั้นเป็นการรับมอบเงินสินสอด พร้อมทั้งเงินจากแขกที่ได้ร่วมลงขันไว้ เพื่อเป็นเงินทุนสำหรับการเริ่มต้นชีวิตคู่ เสร็จแล้วจึงได้ทำการเจิมหน้าผากสวมมงคล หรือการผูกข้อมือด้วยด้ายสายสิญจน์ให้แก่คู่เจ้าบ่าวเจ้าสาว ผู้นำพิธีจะกล่าวสั่งสอนแก่คู่เจ้าบ่าวเจ้าสาว เช่น เป็นแบบคำสอนจากหนังสือโลกสิทธิเพื่อให้คู่เจ้าบ่าวเจ้าสาวได้ใช้ชีวิตคู่เป็นไปอย่างปกติสุข จากนั้นเป็นการส่งตัวเข้าหอ จะมีหญิงที่ได้แต่งงานและมีครอบครัวที่มั่นคง 2 คน นอนรออยู่ในห้องหอ เพื่อให้คู่เจ้าบ่าวเจ้าสาวได้ไถ่ทันอนของตนเองคืน

เมื่อแต่งงานกันเรียบร้อยแล้ว คู่สามีภรรยาต้องพักอาศัยอยู่ในบ้านซึ่งเป็นบ้านของฝ่ายหญิงก่อน เป็นเวลา 7 วัน เมื่อครบแล้วถึงจะไปทำงานที่อื่นหรือย้ายไปบ้านฝ่ายชายได้ ชาวมอญไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน หลังจากพิธีแต่งงาน แต่เป็นการให้ผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือของทั้งสองฝ่าย ฝ่ายละไม่ต่ำกว่า 5 คู่ รวมเป็นสักขีพยานในการแต่งงานและใช้ชีวิตคู่ ซึ่งเป็นการตกลงกันตั้งแต่การหมั้นแล้ว หากมีอันต้องเลิกรากัน ฝ่ายหญิงจะได้รับสิทธิในการเลี้ยงดูบุตรก่อน โดยที่ฝ่ายชายไม่มี

สิทธิใด ๆ ทั้งสิ้น แต่ถ้าฝ่ายหญิงไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรได้ ฝ่ายชายถึงจะได้รับสิทธิในการเลี้ยงดูบุตรแทน

การปฏิบัติในประเพณีการแต่งงานของชาวมอญบ้านวังกะที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป

ในการปฏิบัติมีขั้นตอนหรือรายละเอียดบางอย่างที่มีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จากการรับสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาและการลดทอนสิ่งเก่าออกไป เพื่อให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน กล่าวคือ

ก่อนการแต่งงาน การแสดงออกซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงมีความเปิดเผยมากขึ้น และส่วนใหญ่เป็นไปในทางที่ไม่ดีงามหรือทางที่ผิด โดยเฉพาะเยาวชนที่อายุไม่เกิน 18 ปี ทำให้มีปัญหาของการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ การอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงาน หรือการหย่าร้าง เพิ่มจำนวนมากขึ้น และทำให้ดูเหมือนสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องธรรมดาไปแล้ว อันอาจส่งผลให้ค่านิยมที่ดีงามเกี่ยวกับการแต่งงานเสื่อมถอยลง และประเพณีดั้งเดิมถูกบิดเบือนไปได้ในอนาคต การคบหาดูใจกันระหว่างชายหญิงอาจใช้เวลาเพียง 1-3 ปีก่อนที่จะตกลงแต่งงานกัน และมีการอยู่กินด้วยกันโดยไม่ได้แต่งงานโดยใช้เพียงการจดทะเบียนสมรสกันอย่างเดียวเท่านั้น ส่วนในขั้นตอนของการหมั้นไม่นิยมกระทำกันแล้ว เป็นเพียงการพูดคุยตกลงกันก่อนการจัดพิธีแต่งงานเท่านั้นเพื่อความสะดวกของทั้งสองฝ่าย

พิธีการแต่งงาน ในการเชิญแขกเพื่อมาร่วมในพิธีแต่งงานนอกจากใช้นุหรี หรือกาน หรือเทียนในการเชิญแล้ว ยังมีการแจกเป็นบัตรเชิญเพิ่มเข้ามา เพื่อเชิญแขกที่ต้องการให้มาร่วมในงานเลี้ยงฉลองแบบใช้โต๊ะจีนในเวลากลางคืนของวันประกอบพิธีการแต่งงาน โดยที่ไม่ได้เชิญทุกบ้าน กล่าวคือ บางบ้านเชิญด้วยบุหรี่ย่างเดียว เพื่อให้มาร่วมในพิธีแต่งงานในตอนเช้า

ส่วนบางบ้านนอกจากเชิญด้วยนุหรีแล้ว ยังแจกบัตรเชิญร่วมด้วย เพื่อต้องการให้มาร่วมในงานเลี้ยงฉลองตอนกลางคืน สำหรับบรรยากาศการตกแต่งงานภายในบ้านเจ้าสาว นิยมประดับประดาไปด้วยภาพถ่ายพรีเวดดิ้ง (pre wedding) ดอกไม้ ลูกโป่ง กล้องสำหรับใส่ซองเงิน เป็นต้น ซึ่งการถ่ายภาพพรีเวดดิ้งนี้ มีทั้งการแต่งกายด้วยชุดแต่งงานแบบสากล และชุดแบบประเพณีมอญ ประกอบกับการทำฉากหลังหรือซุ้มดอกไม้สำหรับการถ่ายภาพ เพื่อให้แขกที่มาร่วมงานได้ถ่ายภาพเป็นที่ระลึกร่วมกับคู่เจ้าบ่าวเจ้าสาว การจัดที่นั่งบนอน ปัจจุบันนิยมการจัดที่นั่งบนอนหมอนมุ้งไว้ก่อนล่วงหน้าแทนการรอจากขบวนขันหมากแล้วจึงค่อยนำมาจัด เพื่อให้มีความสะดวกสบายและความกระชับของพิธีการมากขึ้น ในคืนก่อนวันประกอบพิธีแต่งงาน เจ้าบ่าวเจ้าสาวนิยมแต่งกายด้วยชุดแต่งงานตามประเพณีมอญที่สวยงามแต่มีความอลังการน้อยกว่าวันทำพิธี แล้วมานั่งรออยู่ในห้องหอที่ได้มีการจัดเตรียมไว้เรียบร้อยแล้ว เพื่อให้บรรดาญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงได้เข้ามาร่วมแสดงความยินดีและถ่ายภาพร่วมกัน แทนการช่วยจัดเตรียมงานภายในครัว หรือต่างฝ่ายต่างจัดเลี้ยงเล็กน้อย แก่เพื่อนฝูงของตนเอง การแต่งกายในวันประกอบพิธี เสื้อผ้าอาจจะยังคงรูปแบบตามประเพณีมอญ แต่ก็จะเปลี่ยนไปในรายละเอียด เช่น มีความเปิดเผยมากขึ้น ไม่มีติดเหมือนสมัยก่อน โดยเฉพาะฝ่ายเจ้าสาว หรือมีรูปแบบที่คล้ายอย่างของไทยมากขึ้น

ในวันที่สอง ซึ่งเป็นวันประกอบพิธีแต่งงาน การแห่ขันหมากมายังบ้านเจ้าสาวในปัจจุบันมีจำนวนน้อยกว่าในสมัยก่อน หรือบางบ้านอาจไม่มีขบวนขันหมาก กล่าวคือ ในช่วงเวลาเช้าก่อนการทำพิธี เจ้าบ่าวเจ้าสาวจะแต่งกายด้วยชุดแต่งงานสวยงามแล้วนั่งรออยู่บนที่นอนในห้องหอเพื่อให้แขกที่มาร่วมงานได้เข้า

ไปร่วมแสดงความยินดีและถ่ายภาพร่วมกัน เมื่อถึงเวลาเริ่มการประกอบพิธีแต่งงานจึงได้ออกมาจากห้องหอเพื่อทำพิธีในลำดับต่อไป อาจเนื่องด้วยความเป็นเรื่องเวลา จึงต้องการจัดพิธีให้มีความกระชับมากที่สุด และขบวนขันหมากที่มีให้เห็นได้บ่อย จะเป็นขบวนขันหมากที่คล้าย ๆ แบบของไทย คือมีต้นกล้วย ต้นอ้อย เครื่องขันหมากที่ประกอบด้วยขนมต่าง ๆ แทน ซึ่งการจัดขบวนขันหมากอย่างของไทย ไม่จำเป็นว่าคู่เจ้าบ่าวเจ้าสาวจะต้องเป็นคนไทยกับคนมอญเท่านั้น เพราะคนมอญกับคนมอญด้วยกันเอง ก็มีให้เห็นในรูปแบบเดียวกันนี้เหมือนกัน อาจมีการทำบุญตักบาตรพระสงฆ์ในช่วงเวลาเข้าก่อนการแห่ขันหมาก รวมถึงการรดน้ำสังข์ร่วมด้วย (การรดน้ำสังข์ส่วนใหญ่เป็นพิธีที่จัดขึ้น ณ บ้านของเจ้าสาวที่เป็นคนไทย) ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นการแต่งงานระหว่างคนมอญกับคนไทย จึงทำให้น่าพิธีการมาผสมผสานกัน หรือแม้แต่วางคนมอญกับคนมอญด้วยกันเอง ของชำร่วยไม่จำเป็นต้องเป็นของที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเดียว เช่น พัด แก้วน้ำ เป็นต้น แต่เป็นของที่มีรูปแบบที่มีความสวยงามหลากหลายมากขึ้น เช่น พวงกุญแจของที่เป็นที่ระลึกอื่น ๆ เป็นต้น

เมื่อขันหมากมาถึงบ้านเจ้าสาว การถามตอบเป็นบทกลอนระหว่างบิดามารดาเจ้าบ่าวกับบิดามารดาเจ้าสาวและระหว่างคู่เจ้าบ่าวเจ้าสาวด้วยกัน ปัจจุบันไม่ได้ปฏิบัติกันแล้วหรือปฏิบัติกันน้อยมากเนื่องจากการถามตอบนี้ต้องใช้เวลานาน ทำให้เป็นการเสียเวลาในการประกอบพิธีไหว้ บทสวดหรือคำสอนแก่คู่เจ้าบ่าวเจ้าสาวที่ผู้นำพิธีกล่าว มีความกระชับมากขึ้น และใช้เวลาเพียงไม่นาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นความต้องการของคู่เจ้าบ่าวเจ้าสาวหรือเจ้าภาพ เพราะเป็นสิ่งที่ใช้เวลานานเช่นเดียวกัน การนิมนต์พระสงฆ์ในการทำบุญ

เลี้ยงพระและเจริญพระพุทธรณ์เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่คู่เจ้าบ่าวเจ้าสาว ที่มีให้เห็นมากขึ้นในปัจจุบันนั้น ส่วนใหญ่แล้วนิยมทำในช่วงเข้าก่อนการแห่ขันหมากหรือทำในช่วงเวลาเพล คือหลังจากเสร็จพิธีไหว้เรียบร้อยแล้วก็ได้ ขึ้นอยู่กับความสะดวกของเจ้าภาพ ไม่เพียงเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่คู่เจ้าบ่าวเจ้าสาวเท่านั้นยังถือเป็นการทำบุญบ้านไปในตัวด้วย มีการทำอาหารไทยเพิ่มเข้ามาเพื่อใช้สำหรับถวายแด่พระสงฆ์ หรือเลี้ยงแขก สำหรับบ้านที่ต้องการจัดให้มีงานเลี้ยง ในช่วงเวลาเย็นมีการจัดงานเลี้ยงแบบโต๊ะจีนพร้อมทั้งวงดนตรี และคู่เจ้าบ่าวเจ้าสาวจะแต่งกายด้วยชุดแต่งงานแบบสากล สถานที่จัดงานส่วนใหญ่จะเป็นที่ สนาม หอประชุมของโรงเรียน หรือเทศบาล ที่อยู่ฝั่งอำเภอ หรือที่บ้าน แล้วแต่ความสะดวกของเจ้าภาพ

หลังพิธีการแต่งงาน เมื่อเสร็จพิธีแต่งงานเรียบร้อยแล้วคู่แต่งงานใหม่ที่ส่วนใหญ่ออกไปทำงานยังต่างถิ่น จะไม่ได้พักอยู่บ้านก่อนเป็นเวลา 7 วัน หลังการแต่งงาน เพราะต้องรีบกลับไปทำงานที่อยู่นิคมเมืองกาญจนบุรี หรือในกรุงเทพมหานคร เป็นต้น มีการจดทะเบียนสมรสกันมากขึ้นระหว่างคู่ที่แต่งงานแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในวัยหนุ่มสาวหรือวัยกลางคน และเป็นผู้ที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีการแต่งงานของชาวมอญบ้านวังกะ

ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความต้องการส่วนบุคคล การเปลี่ยนแปลง ทศคติและความเชื่อ และครอบครัว

ปัจจัยภายในนี้ สิ่งที่ทำให้ประเพณีการแต่งงานของชาวมอญเปลี่ยนแปลงไปนั้น มาจากความต้องการส่วนตัว การยึดติดและนึกถึงความชอบส่วนตัวเป็นหลัก โดยไม่คำนึงถึงหรือยึดถือตามรูปแบบประเพณีดั้งเดิม จากการมีและรับวัฒนธรรมจากภายนอกที่มี

ความทันสมัย มีความสวยงามมากกว่า ทำให้มีทัศนคติและความเชื่อต่อประเพณีการแต่งงานเปลี่ยนแปลงไป จึงได้ปรับเปลี่ยนหรือเลียนแบบวัฒนธรรมใหม่จากภายนอกมากขึ้น เพื่อให้มีความเหมาะสมต่อรูปแบบของสังคมในปัจจุบัน รวมทั้งความสัมพันธ์ของครอบครัวที่มีความห่างเหินกันหรือการมีเวลาให้นกันน้อยลงเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม และเศรษฐกิจ คนในครอบครัวจึงไม่สามารถคอยสอนหรือปลูกฝังเกี่ยวกับวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ดั้งเดิมของชาวมอญเด็กรุ่นใหม่จึงไม่เข้าใจรูปแบบประเพณีดั้งเดิม ทำให้ยึดตามวัฒนธรรมสมัยใหม่เป็นแบบอย่างในการจัดงานแต่งงานในปัจจุบัน

ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ค่านิยมความทันสมัย สื่อมวลชน การศึกษา การประกอบอาชีพ การแต่งงานข้ามวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และความเจริญเติบโตของระบบสาธารณูปโภคและการตลาด

สำหรับปัจจัยภายนอกนั้น มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงประเพณีการแต่งงานของชาวมอญบ้านวังกะเป็นอย่างมาก กล่าวได้ว่า การได้รับรู้ รับฟังสิ่งใหม่ ๆ ที่มีความทันสมัย จากสื่อต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่เข้าสู่ชุมชน การที่เยาวชนรุ่นใหม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้นได้พบเพื่อนและการเปิดกว้างทางวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน อันส่งผลสู่การมีหน้าที่การงานที่หลากหลาย มีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน รูปแบบของพิธีการแต่งงานจึงได้จัดให้มีความเหมาะสมตามแต่ฐานะของครอบครัวนั้น ๆ รวมถึงชาวมอญบางคนได้แต่งงานกับคู่ครองที่ต่างวัฒนธรรม ก็มีผลทำให้ต้องปรับเปลี่ยนพิธีการแต่งงานให้เหมาะสมกับทั้งสองฝ่ายเช่นกัน และปัจจุบันหมู่บ้านมอญบ้านวังกะมีการพัฒนา มีความเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจและสาธารณูปโภค

การจัดงานแต่งงานจึงทำได้อย่างสะดวกสบายและรวดเร็วมากขึ้น เพื่อให้พิธีการแต่งงานนั้นมีความสวยงาม ความแปลกตา ความทันสมัย และสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน

วิจารณ์

การเปลี่ยนแปลงของประเพณีการแต่งงานนี้ มีความสัมพันธ์กับวิถีการดำรงชีวิตของชาวมอญบ้านวังกะในหลาย ๆ ด้าน ผ่านการสืบทอดและส่งต่อมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน อันมีจุดเปลี่ยนจากการอพยพย้ายถิ่นจากประเทศพม่าเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยเป็นจุดเริ่มต้น และได้ดำรงอยู่เรื่อยมา (พ.ศ. 2496 - พ.ศ. 2526) จนถึงการตั้งถิ่นฐานที่อยู่ใหม่ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2527 - พ.ศ. 2557) โดยการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นผลมาจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบ ที่สำคัญ ๆ และเห็นได้ชัดคือ เกิดจากการเลียนแบบจากการที่คนในชุมชน ได้รับและเรียนรู้ในวิถีชีวิตที่มีความแปลกใหม่ไปจากเดิม ผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ การศึกษา การประกอบอาชีพ การแต่งงานข้ามวัฒนธรรม หรือ การเจริญเติบโตของระบบสาธารณูปโภคและการตลาด เป็นต้น ที่ทำให้มองว่าสิ่งใหม่ ๆ เหล่านี้ มีความน่าสนใจและเหมาะกับวิถีชีวิตของตนเองและครอบครัวที่มีการเปลี่ยนแปลงไปมากขึ้น ทำให้มองเห็นได้ว่าคนรุ่นใหม่มีความคิดเห็นเป็นปัจเจกมากขึ้น ดังที่ อารีวรรณ (2558) เสนอไว้ว่า สุนทรียะของคนในปัจจุบันที่มีต่อประเพณีการแต่งงานเป็นสุนทรียะในระดับปัจเจกมากยิ่งขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่ทำให้คนมีพื้นที่ส่วนตัวมากขึ้น ทั้งพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางความคิด โดยการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นการลดหรือตัดทอนในรายละเอียดหรือขั้นตอนต่าง ๆ ของพิธีการลงไป

และได้มีการรับเอาแบบแผนการปฏิบัติ ใหม่ ๆ เข้ามาผสมผสาน เพื่อความสะดวกในเรื่องของเวลาและให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบันที่มีความเป็นคนเมืองมากขึ้น สอดคล้องงานวิจัยของโสวัตร และคณะ (2556) ที่กล่าวถึงการปรับตัวทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ของว่า การปรับตัวในมิติทางวัฒนธรรม เนื่องจากสภาวะแวดล้อมทางสังคมไม่เอื้ออำนวย ทำให้ต้องเปิดพื้นที่ทางวัฒนธรรม โดยรับวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาผสมผสานและปรับให้เข้ากับวิถีชีวิตของตนเอง แม้ในบางครั้งยอมสูญเสียความเป็นตนเอง เพื่อลดความขัดแย้งและความแตกต่างระหว่างชาติพันธุ์ ส่งผลให้ประเพณีการแต่งงานหรือค่านิยมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแต่งงานได้เปลี่ยนรูปแบบไปจากเดิม เช่น การจัดงานเลี้ยงแบบโต๊ะจีน การเพิ่มองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในงานอย่าง ภาพถ่ายแบบพรืดดิง ชุ่มถ่ายภาพ เป็นต้น เพื่อให้ประเพณีการแต่งงานดูมีความสวยงามความทันสมัยมากยิ่งขึ้น หรือกระทั่งการอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงาน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้เกิดจากการยอมรับและปรับตัวของคนในชุมชนนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวายุ และคณะ (2551) ที่รายงานว่าการแต่งงานในอดีตเน้นความเรียบง่ายให้ความสำคัญกับพิธีกรรม แต่ในปัจจุบันการจัดงานแต่งงานทำตามค่านิยมสังคมภายนอก ให้ความสำคัญกับกิจกรรมมากกว่าพิธีกรรม โดยที่ไม่ค่อยเห็นคุณค่าและรู้ความหมายของพิธีกรรมการแต่งงานแต่ละขั้นตอน และสิ่งที่มองเห็นได้ชัดในการเปลี่ยนแปลงของพิธีการแต่งงานนี้คือ การปรับเปลี่ยนในเรื่องของเวลา ขั้นตอนของการประกอบพิธี รูปแบบและองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในงาน ซึ่งคล้ายกับ พรรณิดา (2558) ที่ศึกษาชาวไทยใหญ่รายงานว่า การปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรม มีด้วยกัน

คือการปรับเปลี่ยน ระยะเวลาในการจัดงานประเพณี การปรับเปลี่ยนบทบาทของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดประเพณีพิธีกรรม การปรับเปลี่ยนทางด้านรูปแบบของประเพณีพิธีกรรม กระนั้นก็ยังคงไว้ซึ่งพิธีการหลักที่สำคัญคือพิธีการไหว้บิดามารดา ไหว้พระรัตนตรัย ไหว้ผีบรรพบุรุษ ไหว้ศาลพ่อปู่ประจำหมู่บ้าน รวมถึงการล้างมือด้วยน้ำส้มป่อย ส่วนการประกอบพิธีกรรมทางสงฆ์ ที่แม้ว่าในอดีตนั้นชาวมอญจะไม่มีภิกษุสงฆ์ พระสงฆ์มาร่วมในการประกอบพิธี แต่ในปัจจุบันนี้ภิกษุสงฆ์พระสงฆ์เพื่อให้มาสวดพระพุทธรูป เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่คู่เจ้าบ่าวเจ้าสาว เป็นที่นิยมมากขึ้นของชาวมอญบ้านวังกะในปัจจุบัน ซึ่งอาจเนื่องมาจากการที่ชาวมอญมีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมากเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว การมีพระสงฆ์เพื่อร่วมในการประกอบพิธีกรรมจึงเริ่มกลายเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีการแต่งงานของชาวมอญบ้านวังกะ โดยไม่มีความผิดแปลกมากเท่าที่ควรนั่นเอง อีกนัยหนึ่งกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของประเพณีการแต่งงานของชาวมอญนั้นเกิดการปรับเปลี่ยนของการประกอบอาชีพจากเกษตรกรรมไปสู่อาชีพอื่นหลากหลายมากขึ้น ทำให้ช่วงเวลาหรือจังหวะชีวิตต้องปรับเปลี่ยนตามเพื่อให้กิจกรรมหลายๆ อย่างมีความกระชับ หรือแปลกใหม่ขึ้นคล้ายกับ บังอร (2558) ที่กล่าวว่าแม้รูปแบบการทำการเกษตรที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้วิถีชีวิตชุมชนและครอบครัวต้องปรับเปลี่ยน แต่ไม่ได้หมายความว่าความนำพาครอบครัว และชุมชนไปสู่ความล่มสลาย แต่เป็นการปรับเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงได้ ที่สำคัญคือชุมชนมอญบ้านวังกะถือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งของจังหวัดกาญจนบุรี การปฏิบัติให้คล้ายตามหรือเอื้อต่อการเข้าถึงของนักท่องเที่ยวจึงเกิดขึ้นอย่างง่ายและรวดเร็ว

กว่าชาวมอญในพื้นที่อื่นในบริเวณใกล้เคียงกัน ไม่เว้นแต่การประกอบประเพณีต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงประเพณีแต่งงานด้วย สอดคล้องกับที่ พงศ์พล (2558) เสนอไว้ว่า เรื่องของการท่องเที่ยวทำให้เกิดการปรับตัวทางสังคม เช่น การประกอบอาชีพ หรือด้านความเชื่อที่ก่อให้เกิดความยืดหยุ่นไปตามบริบทสังคมเมื่อท่องเที่ยวนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของประเพณีการแต่งงานของชาวมอญบ้านวังกะนี้ ถ้าเปลี่ยนไปในทางที่ดี คือไม่ก่อให้เกิดความเสียหายอะไร เพียงแต่เป็นสิ่งที่มีความสวยงาม ความอดทน หรือความทันสมัยเข้ามา ก็เป็นสิ่งที่สามารถทำใจยอมรับได้ง่ายกว่าการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปในทางที่เสื่อมลง อย่างเช่นการไม่มีความเคร่งครัดในพิธีการ หรือการประพฤติปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมในความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง ที่อาจทำให้คุณค่าของประเพณีการแต่งงานเสื่อมลงได้ ด้วยเหตุที่การแต่งงานถือเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อแห่งชีวิต ที่ชายหญิงอาจอยู่ในสังคมวัฒนธรรมที่ต่างกันหรือต้องมีความรับผิดชอบในการเริ่มต้นชีวิตครอบครัวร่วมกัน เมื่อต้องอยู่ด้วยกัน ชีวิตคู่อาจไปไม่รอด การจัดให้มีพิธีกรรมตามความเชื่อบางอย่างเพื่อให้คู่รักดีสิริทธิ์ เพื่อให้ลูกใจให้คู่แต่งงานใหม่สามารถดำเนินชีวิตคู่ไปได้ตลอดรอดฝั่ง ดังคำกล่าวที่ว่า "ขอให้อยู่ด้วยกันจนถือน้ำเข้ายอดทอง ตะบองยอดเพชร" นั่นเอง (ลักขณา, 2556)

ข้อเสนอแนะ

ประเพณีการแต่งงานของชาวมอญบ้านวังกะ ถือเป็นประเพณีที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ มีความประณีตและสวยงาม ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ชาวมอญบ้านวังกะโดยเฉพาะผู้นำ ปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้ที่มีส่วน

เกี่ยวข้องในการประกอบพิธี น่าจะมีการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานไว้อย่างมีความถูกต้องครบถ้วน เพื่อเป็นการสืบสานและเผยแพร่ประเพณีที่ดีงามนี้ไว้ให้บุตรหลาน ผู้ที่สนใจ หรือนักท่องเที่ยว ได้ศึกษาเรียนรู้และมีโอกาสได้ยึดถือปฏิบัติตามประเพณีการแต่งงานในรูปแบบเดิมนี้ ซึ่งอาจจะทำได้หลายรูปแบบ อาทิ การที่ชาวมอญบ้านวังกะจัดให้มีการแต่งงานอย่างถูกต้องตามประเพณีในแบบดั้งเดิม แล้วทำการบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับการแต่งงานนี้ไว้ในรูปแบบของการบันทึกเป็นภาพเคลื่อนไหวตั้งแต่ขั้นตอนของการเตรียมงานจนถึงเสร็จสิ้นการประกอบพิธี การจัดทำเป็นหนังสือบันทึกเรื่องราวเพื่ออธิบายหรือบรรยายเกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานนี้ที่ทั้งคติความเชื่อ การปฏิบัติ องค์ประกอบต่าง ๆ โดยมีภาพถ่ายประกอบคำอธิบาย มีการจัดตั้งเป็นศูนย์วัฒนธรรมมอญภายในหมู่บ้านและอยู่ในจุดที่บุคคลภายนอกหรือนักท่องเที่ยวสามารถพบเห็นได้ง่าย เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ รวมถึงประเพณีการแต่งงานนี้ เช่น การแต่งกาย องค์ประกอบต่าง ๆ ในการประกอบพิธี เป็นต้น หรือการจัดทำเป็นสถานที่สำหรับการจัดงานแต่งงานในรูปแบบดั้งเดิมของชาวมอญบ้านวังกะ เพื่อให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจจะจัดงานแต่งงานในแบบชาวมอญนี้ หรือการถ่ายภาพเป็นที่ระลึก อันเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ดีอีกด้วย รวมถึงควรมีการเชิดชูบุคคลผู้มีความรู้เกี่ยวกับประเพณีการแต่งงานและประเพณีอื่น ๆ หรือผู้ที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธี เพราะถือว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญและมีความสามารถเป็นอย่างมาก ที่ทำให้การประกอบพิธีต่าง ๆ นี้ดำเนินไปได้อย่างดีและถูกต้อง โดยการจัดทำเป็นประวัติเพื่อแสดงให้บุตรหลานได้ทราบถึงคุณงามความดีของท่าน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ เส็งประชา. 2544. วิถีไทย. โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ. 172 หน้า.
- บังอร ศิริสัญลักษณ์. 2558. รูปแบบการทำเกษตรกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 3(3): 319-330.
- พงศ์พล รงรอง. 2558. การปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรมของชนเผ่าม้ง ในเมืองหลวงพระบาง สปป.ลาว. วารสารวิถีสังคมมนุษย์ 3(1): 79-102.
- พรณิดา ชันธพัทธ์. 2558. การปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อและอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 23(41): 179-199.
- พูลผล อรุณรักถาวร. 2547. ชนชาติมอญ. วชิราวุธานุสรณ์สาร 23(4): 55-61.
- ยศ สันตสมบัติ. 2544. มนุษย์กับวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ. 292 หน้า.
- ลักขณา ศกุนะสิงห์. 2556. ความเชื่อและประเพณี: เกิด แต่งงาน ตาย. พรวนเพชร, กรุงเทพฯ. 262 หน้า.
- วัชรกิติ วัชรวิทย์ ทองวิทย์ แก้วศรี วิรัตน์ อุณาพรพวงกูร ประภาส สุระเสน อุไรวรรณ เลิศศรีสันต์ พงษ์ศักดิ์ ภูอารีย์ กรองแก้ว บุรณะกิจ สร้อยระย้า เรื่องพิเศษ สุโรจนา ศรีอักษร นิภา ธีรนิติ อรวรรณ ชมพูทิพย์ และ ชมศจี มีลาภ. 2537. 84 ปี หลวงพ่ออุตตมะ. อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, กรุงเทพฯ. 586 หน้า.
- วาโย ตึกประโคน บุญส่ง ศรีเที่ยง สุวรรณ ศรีภูกา สกาวเดือน ลานรอบ อุดร อินทร์เสนา จันทร์ทิพย์ นาสุขทอง สอนงาม เพ็ญภักดี สอนงาม สวัสดิ์ อินธิแสง สม แสงสีจันทร์ อำคา แสงงาม สงบ ใจสาหัสชาญพัฒน์ ฤทธิบาล และเพชร สอนงาม. 2551. การแต่งงานภายในชุมชนและการปรับตัวเพื่อความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจท้องถิ่น: กรณีศึกษา บ้านกู่กาสิงห์ ตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, กรุงเทพฯ. 143 หน้า.
- สุจิตลักษณ์ ตีเมตุง พรทิพย์ อุศุภรัตน์ และประภาศรี คำสอาด. 2542. สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์มอญ. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท. มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม. 32 หน้า.
- สุจิตลักษณ์ ตีเมตุง และ ประภาศรี คำสอาด. 2545. ชุมชนมอญบ้านวังกะ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี: ความเป็นมา และการปรับเปลี่ยน. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท. มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม. 141 หน้า.
- โสวัตร ฤ กลาง กนิษฐา แย้มโพธิ์ใช้ และ สุดารัตน์ รอดบุญส่ง. 2556. มิติทางวัฒนธรรมและการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ของในจังหวัดจันทบุรี. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 39(1): 37-55.
- อภิรักษ์ บัวหนักดี. 2553. เทียวสังขละ เล่าประวัติศาสตร์ ชนชาติมอญ. อนุสาร อสท 51(2): 76-88.
- อารีวรรณ หัสดิน. 2558. สุนทรียะในประเพณีการแต่งงาน: การวิพากษ์แบบโพสต์โมเดิร์น. วารสารกระแสวัฒนธรรม 16(29): 60-72.